

"גוד ולבוד ודופן עקומה"

(סוכה ו.)

כללים בשיעור:

- יש משמעות לדרך הלימוד [הלכה למשה מסיני]

בשיעור זה נבוא לעסוק בגדרים של "גוד ולבוד ודופן עקומה" שניתנו בהלכה למשה מסיני.

בדברי הראשונים והאחרונים מובא בירור – האם ניתן לצרף יחד גדרים אלו בכדי להכשיר את הסוכה, או שמא הם יכולים לחול רק כל אחד בנפרד? ננסה דרך שאלה זו להתבונן בעניינם המיוחד, וכן במשמעות נתינתם דרך הלכה למשה מסיני דוקא, ולא בתורה שבכתב.

הצגת הסוגיה

כשאנו באים לדון בהכשר סוכה, יש כמה גדרים שכיחים שמקורם בהלכה למשה מסיני שאנו מתייחסים אליהם. בלשון חז"ל – "גוד ולבוד ודופן עקומה". ונפתח בהצגת הדברים.

על דברי המשנה בפתיחת מסכת סוכה, שסוכה שאינה גבוהה עשרה טפחים פסולה, אומרת הגמרא¹:

ושאינה גבוהה עשרה טפחים. מנלן? אתמר, רב ורבי חנינא ורבי יוחנן ורב חביבא מתנו. בכולה סדר מועד, כל כי האי זוגא חלופי רבי יוחנן ומעיילי רבי יונתן. ארון תשעה וכפורת טפח - הרי כאן עשרה, וכתיב ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפרת, ותניא, רבי יוסי אומר:

¹ הסוגיה מתחילה מדף ד: וממשיכה עד דף ו:; ונביא קטעים ממנה בדילוגים לצורך הבנת המהלך הכללי.

מעולם לא ירדה שכינה למטה, ולא עלו משה ואליהו למרום, שנאמר השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם...

הגמרא לומדת בתחילה ממידות הארון והכפורת, ששכינה לא ירדה למטה מעשרה, מתוך כך גם סוכה, שעניינה הסתופפות בצל השכינה – צריכה להיות בגובה עשרה טפחים.²

בסופו של דבר הגמרא מתקשה בלימוד זה ועוברת ללמוד מ"בית עולמים"³:
אלא מבית עולמים גמר דכתיב והבית אשר בנה המלך שלמה לה' ששים אמה ארכו ועשרים רחבו ושלושים אמה קומתו וכתוב קומת הכרוב האחד עשר באמה וכן הכרוב השני ותניא מה מצינו בבית עולמים כרובים בשליש הבית הן עומדין משכן נמי כרובים בשליש הבית הן עומדין משכן כמה הוי עשר אמות דכתיב עשר אמות ארך הקרש כמה הוי להו שיתין פושכי תלתיה כמה הוי עשרים פושכי דל עשרה דארון וכפורת פשו להו עשרה וכתוב והיו הכרובים פרשי כנפים למעלה סככים בכנפיהם על הכפרת קרייה רחמנא סככה למעלה מעשרה...

הגמרא מחשבת שגובה הכרובים היה 20 טפחים, וכנפיהם גבוהות מעל הכפורת עשרה טפחים, ונאמר עליהם שהם "פרשי כנפים למעלה סככים בכנפיהם על הכפרת", ומכאן שהתורה קוראת "סככה" – למעלה מעשרה.

בהמשך, תולה הגמרא לימוד זה דוקא בשיטת ר' מאיר,⁴ הסובר שכל האמות בכלי המשכן היו בינוניות – בנות ששה טפחים, לפי חישוב זה, אמה וחצי של ארון עולות לתשעה טפחים, ועוד אמה של הכפורת משלימה לעשרה.
אלא שלשיטת ר' יהודה, שאמנם אמות של בניין בנות ששה טפחים, אך אמות של כלים בנות חמשה טפחים, עולה שגובה הארון והכפורת היה 8 טפחים וחצי.⁵ נשאר, אם כן, בין כנפי הכרובים לכפורת – 11 וחצי טפחים ולא עשרה.
מה המקור, אם כן, לעשרה טפחים של סוכה לשיטת ר' יהודה?

עונה הגמרא:

אלא לרבי יהודה הלכתא גמירי לה דאמר רבי חייא בר אשי אמר רב שיעורין חציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני⁶

² וע"ש ביתר ביאור בסוגיה. ועיין מה שכתבנו בזה בשיעור במסכת שבת – "הנחת נר חנוכה מתחת לעשרה טפחים".

³ דף ה: שם

⁴ מנחות דף צז.

⁵ אמה וחצי דארון באמות של 5 טפחים עולות ל7 וחצי טפחים, ועוד אמה לכפורת.

⁶ ועיין בביאור ארוך בגמרא מדף ה: עד דף ו: בהבנת חידוש הלכה למשה מסיני לשיטת ר' יהודה בגדרים אלו של שיעורין חציצין ומחיצין.

גובה עשרה טפחים השייך להלכות **מחיצת** הסוכה, נלמד בגדר "מחיצין" של הלכה למשה מסיני.

לאחר סיום הבירור בשיטת ר' יהודה חוזרת הגמרא לברר את גדר ההלכה למשה מסיני לשיטת ר' מאיר⁷, שהרי ר' מאיר לא נצרך להלכה למשה מסיני לגובה הסוכה, מה לומד אם כן מההלכה למשה מסיני מגדר "מחיצין"?
אומרת הגמרא:

הניחא לרבי יהודה אלא לרבי מאיר מאי איכא למימר כי אתאי הלכתא
לגוד ולבוד ודופן עקומה:

ומפרש רש"י במקום:

לגוד - להיכא דצריך למיגד, או גוד אחית או אסיק, כגון אכסדרה
בבקעה, דאמרינן בה פי תקרה יורד וסותם: **ולבוד** - פחות משלשה:
דופן עקומה - פחות מארבע אמות:

לר' מאיר, ההלכה למשה מסיני מלמדת אותנו גדרים שונים במחיצות – לעניין סוכה ולעניינים נוספים כמחיצות רשות היחיד לשבת וכד'.

גוד – גוד אסיק או גוד אחית, כאשר אנחנו מושכים מחיצה כלפי מעלה או כלפי מטה, לומר "פי תקרה יורד וסותם" וכד'.

לבוד – שכל פחות משלשה טפחים נחשב כלבוד. אם יש חוסר במחיצה פחות משלשה טפחים, או אם יש מרחק בין סכך לדופן פחות משלשה טפחים, אנחנו רואים אותם כאילו הם צמודים.

דופן עקומה – כאשר יש סכך פסול צמוד לדופן, באורך פחות מ-4 אמות, ולאחריו סכך כשר, אנו רואים את הדופן כאילו התעקמה וממשיכה דרך הסכך, עד הסכך הכשר, ובכך מכשירים את הסכך, ולא רואים אותו כרחוק מהדופן עצמה, מה שאין כן אם היה שם אויר – הסוכה היתה פסולה⁸.

אף על פי שהגמרא מביאה גדרים אלו לשיטת ר' מאיר, משמע מהראשונים שזוהי מסקנה פשוטה, שגדרים אלו נלמדים בהלכה למשה מסיני.

⁷ דף ו:

⁸ בראשונים יש שיטות שונות לבאר את עניין הדופן עקומה, ביארנו כאן באופן פשוט מבלי להכנס למחלוקת ולשיטות השונות, והלכנו עם פירוש רש"י לדוגמה בדף ז. – "פסולה - דאויר פוסל בשלשה אפילו מן הצד, ומכאן אני אומר ומפרש הא דאמרינן שבסכך פסול מן הצד **אמרינן דופן עקומה להכשיר עד ארבע אמות היינו דחשבינן לסכך כאילו מן הדופן, ונעקם ונכפף למעלה**, ובאוירה ליכא למימר הכי, ואיני מפרש רואין את הדופן כאילו הוא עקום והולך תחת הסכך פסול ומגיע לסכך כשר, ומוציא את הפסול מן הסוכה דאם כן גם גבי אויר נמי נימא הכי" ועיין עוד במאירי סוכה דף ד., ועוד בראשונים.

כך כותב רש"י בדף ד.⁹ בעניין אצטבה:

...דקיימא לן (סוכה ו, ב) הלכה למשה מסיני דמכשרי סוכה על ידי עקימת דופן עד ארבע אמות חסר משהו, ורואין סכך העליון המחובר לדופן הרחוק כאילו הוא מן הדופן עצמו, ועקום עד כנגד שפת האיצטבא...¹⁰

ויתכן שהדברים נכונים גם לר' יהודה, שכולל גם גדרים אלו ב"מחיצין", מלבד שיעור המחיצה של עשרה טפחים. ולר' מאיר גדר "מחיצין" שייך רק לדינים של גוד ולבוד ודופן עקומה, ואת שיעור עשרה טפחים - לומד מהפסוקים.

מכל מקום, עולה מהדברים, שקיימא לן כגדרים אלו של "גוד ולבוד ודופן עקומה" מכח הלכה למשה מסיני.

האם ניתן לצרף גדרים שונים להכשר הסוכה?

אחת השאלות המופיעות בראשונים ובפוסקים היא האם דופן עקומה צריכה להגיע עד הסכך?

מה יהיה לדוגמה במקרה שיש רווח של 2 טפחים בין הסכך הפסול, האמור לשמש כקצה הדופן עקומה, לבין הסכך הכשר? האם ניתן לצרף כאן דין לבוד ולהכשיר את הסוכה בצירוף שני גדרים של **דופן עקומה ולבוד**, או שמא לא?

וכן באופן דומה, האם ניתן לצרף גוד אסיק ודופן עקומה – כאשר יש מחיצה יי טפחים, גבוה מעליה מונח סכך פסול שרחבו פחות מד' אמות, ולאחריו מונח סכך כשר. האם ניתן להכשיר סוכה כזו בצירוף הגדרים של **גוד אסיק** ושל **דופן עקומה**?

כותב הטור בהלכות סוכה¹¹:

סכך פסול פוסל באמצע בד"ט אבל פחות מד' כשירה ומותר לישן תחתיו מן הצד אינו פוסל אלא בד"א אבל פחות מד"א כשירה דאמרי' דופן עקומה אפי' אין הדופן אלא י"ט והגג גבוה ממנו הרבה שאנו רואין הדופן כאילו עולה עד למעלה ואז נאמר דופן עקומה...

הטור פוסק להכשיר בצירוף גוד אסיק ודופן עקומה.

לגבי הבנת דברי המחבר בשולחן ערוך, יש דיון בפוסקים.

⁹ ד"ה "פחות מארבע אמות כשרה"

¹⁰ ועיין עוד ברש"י בסוכה דף כח. ד"ה "הלכות" ובשבת דף ט. ד"ה "באסקופת בית", ועיין כן בריטב"א סוכה דף

ז"א.

¹¹ טור אורח חיים סימן תרל"ב

כותב השולחן ערוך¹²:

סכך פסול, פוסל באמצע בד' טפחים; אבל פחות מד', כשרה, ומותר לישן תחתיו. מן הצד אינו פוסל אלא בד' אמות, אבל פחות מד' אמות, כשרה דאמרינן דופן עקומה, דהיינו לומר שאנו רואים כאלו הכותל נעקם ויחשב זה הסכך הפסול מגוף הכותל, ודבר זה הלכה למשה מסיני

ומביא המשנה ברורה¹³:

כאלו הכותל נעקם וכו' - משמע לכאורה (ו) מלשון זה דדוקא כשהדפנות מגיעות לסכך אבל אם אין הדפנות מגיעות לסכך אף דבעלמא לא קפדינן בזה כדלעיל בסימן תר"ל ס"ט דחשבינן כאלו מגיעות למעלה עד הסכך אפ"ה בעניינינו דיש סכך פסול על הסוכה ואנו רוצין להכשירה משום דופן עקומה לא אמרינן ד"ע בזה (ז) ו"א דאפילו אינם מגיעים הדפנות לסכך נמי אמרינן רואין כאלו הדופן מגיע עד למעלה ונכפף (ח)

מחלוקת בהבנת השולחן ערוך – האם ניתן לצרף גוד אסיק ודופן עקומה להכשר סוכה או לא¹⁴.

לגבי צירוף לבוד ודופן עקומה, כותב המשנה ברורה בסוף דבריו ש"אפשר" שבזה יש להקל לכו"ע.

ואפשר היכי דמן הדפנות עד הסכך הוא פחות מג"ט לכו"ע יש להקל דאמרינן לבוד ודופן עקומה:

מקור הדעה האוסרת צירוף גוד אסיק ודופן עקומה, נמצא בדברי הר"ן על הרי"ף¹⁵:
...ולפי שטה זו גם כן על כרחך כשהדפנות מגיעות לסכך עסקינן אבל אם אין דפנות מגיעות לסכך ליכא למימר דופן עקומה...

ובהמשך הפרק¹⁶ פוסל הר"ן גם כן צירוף של לבוד ודופן עקומה:
דלא אמרינן דופן עקומה ולבוד כי הדדי

שיטת הר"ן, אם כן, שאי אפשר לצרף דופן עקומה לגדר נוסף של גוד אסיק או לבוד.

ולכאורה יש לשאול, מדוע שלא נוכל לצרף 2 קולות יחד? פסיקת הטור נראית פשוטה יותר לכאורה.

¹² שו"ע שם סעיף א

¹³ שם סעיף קטן ד

¹⁴ ועיין כן במגן אברהם שסובר לאסור צירוף גוד אסיק ודופן עקומה, כתחילת דברי המשנ"ב.

¹⁵ דף ב. מדפי הרי"ף.

¹⁶ דף ט. מדפי הרי"ף.

שתי אפשרויות בהבנת שיטת הר"ן

ר' עקיבא איגר דן בדברי הר"ן, ומחדד את הדברים¹⁷:

ונראה לי ביאור דברי הר"ן לא בפשוטו, דאין הסוכה מתכשרת ע"י ב' הלכות יחד לבוד ודופן עקומה, אלא דכוונת הר"ן היכא דאי אפשר לדון על אחד אלא מכח איזך, דהא למ"ד אין לבוד מאמצע א"א לדון על לבוד רק מכח דאמרינן דע"ק¹⁸ ונעשה אויר מהצד זהו לא אמרינן הלכה אחת מכח הלכה אחרת, וה"נ באין דפנות מגיעות לסכך דל"ש לדון דע"ק כיון דיש כאן אויר, אא"כ תדין תחילה גוד אסיק ומגיעות לסכך, ואזי שייך לדון דע"ק זהו לא אמרינן, אבל אם כל א' וא' שייך לדון לעצמו אמרינן ביה כמה הלכות.

רבי עקיבא איגר בא להוציא מהבנה מוטעית בדברי הר"ן, שלא נחשוב שבכל סוכה ניתן להשתמש רק באחת מההלכות של גוד או לבוד או דופן עקומה, ולא בשתיים ויותר מהן. ודאי שאפשר להכשיר סוכה בצד אחד ע"י לבוד, בצד שני ע"י דופן עקומה, ובצד שלישי מכח גוד אסיק וכד'.

כוונת הר"ן, לפי ר' עקיבא איגר, לומר – "היכא דאי אפשר לדון על אחד אלא מכח איזך".

אם היכולת להגדיר דופן עקומה תלויה בגוד אסיק או בלבוד, אז לא נוכל להשתמש בגדר זה של דופן עקומה.

וכמו במקרה המובא לעיל בטור, כאשר הדופן אינה מגיעה עד הסכך הפסול, ואנו רוצים מצד אחד למשוך את הדופן עד למעלה בגוד אסיק, ומצד שני להגדיר דופן עקומה דרך הסכך הפסול עד הסכך הכשר ולהכשיר את הסוכה, בזה אומר הר"ן שאי אפשר לצרף את הקולות.

לעומת זאת, אם בצד מזרח של הסוכה הדופן אינה מגיעה עד הסכך הכשר שמעליה, ובצד מערב יש סכך פסול צמוד לדופן, אין בעיה לומר שהדופן המזרחית עולה בגוד אסיק עד הסכך הכשר, ואילו בצד מערב אנחנו מגדירים דופן עקומה. לא בזה חלק הר"ן. "אם כל אחד ואחד שייך לדון לעצמו, אמרינן ביה כמה הלכות".

ויש לעיין לאור הדברים בסברת הר"ן.

¹⁷ שו"ת רבי עקיבא איגר מהדורא קמא סימן יב

¹⁸ דופן עקומה

גוד ולבוד ודופן עקומה – "בכח ולא בפועל"¹⁹.

נראה שהמשותף לשלושת הגדרים הנ"ל, של גוד ולבוד ודופן עקומה, הנלמדים כאחד מגדר "מחיצין" דהלכה למשה מסיני – אלו גדרים של **בכח** ולא של **בפועל**.

אף על פי שאין הדופן מגיעה עד למעלה, אנו אומרים גוד אסיק ורואים אותה **כאילו**²⁰ היא מגיעה עד הסכך.

אף על פי שיש 2 טפחים של אויר, אנו משתמשים בדין לבד, ורואים **כאילו**²¹ הסכך או הדופן רצופים וסתומים.

אף על פי שיש סכך פסול צמוד לדופן ואין היא נוגעת בסכך הכשר, אנו אומרים שזוהי דופן עקומה, ורואים אותה **כאילו**²² נעקמת דרך הסכך הפסול ומגיעה עד הסכך הכשר.

הדברים קשורים ליסוד של "**הואיל**".

יש דברים שלמרות שאינם קיימים בפועל, אלא רק בכח, ניתן להתייחס אליהם כאילו הם קיימים.

דוגמה לדבר בעניין טומאת כלים²³:

אמר מר – "ניטלו עינבליהן עדיין טומאתן עליהן". למאי חזו? אמר אביי - **הואיל** שההדיוט יכול להחזירו.

כלי שנטמא, ולאחר מכן התפרק באופן שבטל מהיותו כלי, הטומאה פוקעת ממנו. לגבי פעמון שניטל ממנו הענבל אומרת הגמרא, שעדיין טומאתו עליו. ושואלת מדוע? לאיזה שימוש הוא ראוי?

עונה אביי – "**הואיל** שההדיוט יכול להחזירו".

מכיון שהדיוט יכול להחזירו, נחשב כאילו עדיין הפעמון שלם, למרות שבפועל כרגע אין לפעמון ענבל.

וכאן השאלה - האם ניתן לומר "בכח" על "בכח", או "הואיל" על גבי "הואיל". ומצאנו ביטוי לשאלה זו בדברי חז"ל בגמרא בפסחים²⁴:

...או דילמא חד הואיל אמרינן **תרי הואיל לא אמרינן**...

יש צד לומר שאין "בכח" על "בכח".

¹⁹ הדברים שנכתוב לקמן נתבררו עם מו"ר הרב ויצמן שליט"א.

²⁰ נקטנו כאן בלשון "כאילו" על פי דברי רש"י במקומות שונים בהקשר זה. עיין בדבריו בשבת דף קא. ד"ה "ולימא גוד אחית". ... **כאילו** הן ירדות עד הקרקע מבחוץ".

²¹ ועיין ברש"י בעירובין דף ט. ד"ה "שלשה". ואין בעקמומיתן שלשה - ואיכא למימר לבד מראשי הקורה ולכתלים, ואין בגובהן של יתדות ממעל לכתלים שלשה טפחים, דאי הוה בגובהן שלשה טפחים הוה מיפסלא, דקורה על גבי כתלים בעינן, אבל השתא בפחות משלשה אמרינן חבוט השפל, **כאילו** מונחת על הכותל:

²² וכן עיין בלשון זו של כאילו בדברי רש"י שהבאנו לעיל מדף ד. בד"ה "פחות מארבע אמות כשרה" - "ורואין סכך העליון המחובר לדופן הרחוק **כאילו** הוא מן הדופן עצמו".

²³ מסכת שבת דף נח:

²⁴ דף לח., ועיין שם בהקשר הדברים.

כאשר באותה סוכה אנו רוצים להשתמש בשתי קולות באופן נפרד כנ"ל, אין בזה בעיה. אך אם בשביל להגדיר את עצם הדין של דופן עקומה אנו נצרכים גם להשתמש בדין של גוד אסיק, כביכול אנו אומרים – **כאילו** הדופן עולה, **וכאילו** היא מתעקמת דרך הסכך, את זה הר"ן אינו מקבל.

הדברים מזכירים את ביאור ר' שמעון שקאפ לגבי ספק ספיקא.

כידוע, ספק דאורייתא לחומרא, אך ספק ספיקא לקולא. הראשונים והאחרונים דנים בהבנת גדר ספק ספיקא, כיצד ניתן להקל בו בדין דאורייתא, ואין מקומנו כאן להכנס לדברים. נביא את היסוד שמגדיר הגרש"ש בשערי יושר²⁵:

...ונראה לי כשנדייק בלישנא דהש"ס שאמרו ספק ספיקא ולא אמרו סתם הלא ב' ספיקות הוא, דבאמת אין רבוי הספיקות גורמים ההיתר לומר כיון דאיכא רוב צדדים להתיר שיהא נחשב כרובא להיתירא, אלא הענין דהוי ספק בספק איסור **דאיכא בזה ספק אם יש כאן ספק איסור**...
...ומשו"ה היה פשוט לחז"ל דספק ספיקא להיתירא מותר **דדוקא בודאי ספק איסור קי"ל שהוא לחומרא, אבל אם הוי רק ספק של ספק איסור אין לנו להחמיר כיון שעל הודאי ליכא רק ספק איסור**...

הגרש"ש מדייק בלשון הגמרא²⁶ - "ספק ספיקא", ולא "ב' ספיקות וכד'". הוא דוחה את ההבנה שההיתר כאן הוא משום רוב ספיקות, אלא שהעניין הוא שבספק ספיקא, אנחנו בספק האם יש כאן בכלל ספק איסור. בספק של תורה אנחנו מחוייבים להזהר שלא נפגע באיסור. אך אם על כל צד של הספק - גם אם היה מתברר לאיסור, היינו מגיעים רק לספק איסור ולא לאיסור ודאי, הרי שאין לנו כח לאסור משום צד.

מעין זה, נראה לומר גם כאן. ההלכה למשה מסיני חדשה גדרים שבהם ניתן לנו לראות מציאות שאינה קיימת כאילו היא קיימת. אך אם בשביל להשתמש בגדר זה אנו נצרכים לגדר נוסף של 'כאילו', כבר אי אפשר לומר שיכאילו' כך, ואז גם 'כאילו' כך. מציאות של בכח, צריכה לחול על גבי מציאות ממשית בפועל שאותה היא ממשיכה. אם אין לה את הבסיס בפועל לחול עליו, אין לה במה להיאחז.

²⁵ שער הפסיקות פרק יט. ועסקנו בדבריו כאן בשיעור - "מושג הספק במחלוקת הראשונים וספק ספיקא", המובא לקמן.

²⁶ והדברים קשורים לכלל - "הקשבה ללשון חז"ל", ועיין מה שכתבנו שם בשיעור הנ"ל.

הלכה למשה מסיני

נראה שהדברים יכולים לבאר את משמעות קבלת גדרים אלו של גוד ולבוד ודופן עקומה בהלכה למשה מסיני.

דרך
הלימוד

אחד המקומות בהם מצאנו התייחסות לשאלה זו – מה משמעות נתינת דינים מסויימים דרך הלכה למשה מסיני ולא בתורה שבכתב – מופיע בדברי בעל הלשם.

כך הוא כותב²⁷:

... ודע כי כל הדברים שאמרו עליהם שהם הלכה למשה מסיני ואין להם רמז לא במקרא ולא בסברא כמ"ש הרמב"ם בהקדמת סדר זרעים ע"ש. ובס' חות יאיר סי' קצ"ב שחושבם אחת לאחת הנה כולם הם ג"כ מכלל הדברים הנז'. **כי סבתם ומקורם הוא למעלה למעלה אשר אין להם השתוות עם גוף וכלי ולכן אין להם רמז לא במקרא ולא בסברא** אלא באו כולם רק בציווי ובתורה שבעל פה למשה מפי הגבורה כי הם מדעת הפנימי שבמלכות העולם למעלה למעלה ובסוד אנ"י ואי"ן ואין להם גילוי בתורה שבכתב רק בתורה שבע"פ כי הם מתגלים ע"י המלכות:

באופן הרגיל, אורות מתלבשים ומופיעים בתוך כלים. ערכים ואידיאלים שונים צריכים להופיע בעולם דרך פעולות מסויימות, בכלים מוגדרים, מקומות וכד'. אור קדושת השבת, לדוגמה, מופיע דרך מצוות מעשיות של עשייה חיובית, כקידוש, עונג שבת וכד', וכן דרך שביטה ממלאכות שונות. אור גאולת ישראל מופיע דרך קיבוץ גלויות, הקמת מדינה על כל סדריה השונים, יישוב ארץ ישראל וכד'.

כאשר האורות מתלבשים, יש לנו יכולת להשיגם²⁸. לעיתים ישנה מציאות שאינה כסדר הרגיל, בה האורות מופיעים ללא כלים²⁹. אלו אורות שהם מעל להשגתנו. בחינת "כבשי דרחמנא".

אומר בעל הלשם שם בהמשך דבריו:

ואין להרהר על זה כי איך אפשר שיעשו ויתקיימו ע"י מעשה בני אדם ויעשו עי"ז פרי למעלה מאחר שאין להם השתוות עם שום גוף וכלי. כי הנה הם ע"ד הנהגתו ית"ש בנסים נגלים הנעשים ג"כ הגם שאין להאור הזה השתוות עם שום גוף וכלי וכן מזה הוא ג"כ כל הכבשי דרחמנא הנעשים תמיד בהנהגה הגם שהם כולם רק מהאור הנעלם עכ"ז הרי הם נעשים עכ"פ ומתגלה מציאותם בהעוה"ז הנה כן הוא עכ"ז ג"כ כל הדברים הנאמרים בהלכה למשה מסיני כי הגם שהם

²⁷ ספר הדע"ה חלק ב – דרוש ד ענף כא סימן ה.

²⁸ ועיין מה שכתבנו בזה בשיעור בשבת – "האוחז ספר תורה ערום".

²⁹ בהקשר זה, מזכיר את דברי הרב זצ"ל בהקשר דומה. הרב מתייחס בספר אורות ב"זרעונים", בפסקה של "הנשמות של עולם התוהו", לשתיה בחינות אלו של אורות המתלבשים בכלים, ואורות המופיעים בלא כלים, ע"ש.

מהאור הנעלם עכ"ז הם נעשים ומתקיימים בעוה"ז ע"י מעשה בני אדם הגם שאין להם גילוי כלל כי הרי לכך אין להם רמז בתורה שבכתב וכנז' עכ"ז הנה מתגלה מציאותם עכ"פ כי הם יסוד כל הנהגת הנסיי והנהגת דכל הכבשי דרחמנא.

וכנודע שהתורה ומצוות הם יסוד דכל הנהגה כולה ולכן ישנם תורה ומצוות שהם ג"כ לעולם רק מהאור הנעלם לבד והם כל הדברים הנאמרים בהלכה למשה מסיני שאין להם גילוי בתורה שבכתב כלל והם נעשים תמיד. וכגון ש"ן של תפילין וקשר של תפילין ורצועות שחורות... שיעורין חציצין ומחיצין הלמ"מ עירובין ד' א'. **גוד ולבוד ודופן עקומה הלמ"מ שם ב' סוכה ו' ב'... אך עכ"פ הוא כי כל הדברים הבאים בהלכה למשה מסיני הם מאור הנעלם והם השורש והסיבה לכל הנהגה הנעלמה...**

השורשים להנהגת ה' בעולם נמצאים בתורה הקדושה. תורה שבכתב היא שורש לכל הנהגת ה' בעולם הניתנת להשגתנו באופנים שונים.

השורש לכל הנהגה הנעלמה של "כבשי דרחמנא", האינה נתפסת בהבנתנו, הוא אותן הלכות שניתנו בהלכה למשה מסיני, שמקורם בדברים עליונים שאין להם השתוות עם גוף וכלי.

אין הם מופיעים דרך אותיות התורה³⁰, אלא ניתנו בעל פה למשה מפי הגבורה, ללא כלים ורמז בתורה שבכתב.

אם נחזור למושגים ההלכתיים בסוגיה, נראה שהדברים מתאימים להפליא להגדרה שלמדנו לעיל בעניינים אלו של גוד ולבוד ודופן עקומה, שהם גדרים של בכח ולא בפועל.

הכלי שייך למציאות של **הבפועל**, **והאור** למציאות של **בכח**³¹. מצוות התורה הם אורות המופיעים בתוך כלים. גם בסוכה, ישנם גדרים שנלמדים דרך פסוקים בתורה שבכתב. גובה עשרים אמה, ימי הישיבה בסוכה, ועוד.

³⁰ האותיות עצמן הן בחינה של כלים, כמובא בספרים הקדושים.

³¹ ע"ן בזה לדוגמה בשער ההקדמות דף טו. – "דרוש כיצד נעשו הכלים":
 "ונבאר עתה איך ע"י חזרת האורות לעלות אל המאציל, נעשית מלאכת הכלים, הנה אין ספק כי כל מה שנגלה ונברא למטה, כבר נהיה למעלה **בכח ולא בפועל**. ונמצא כי כח בחי' הכלים, כלול ונמצא היה כבר, בתוך האורות הנזכרים, בבחי' האור היותר גס ועב שבהם, אמנם היה מחובר בו בקשר אמיץ...
 וכח הכלים מחובר בהם בבחי' אורות גסים ועבים מהם, ולא היו יכולים להתגלות ולהתגשם ולהצטייר...
 אבל האורות עצמם הזכים, נפשטו מתוך אורות הגסים, ועלו למעלה, ואז נשאר אורות הנקראים כח הכלים למטה לבדם, ונתעבו יותר מאד, ונעשו כלים גמורים."
 ועוד בספר פתחי שערים נתיב אורות אח"פ דא"ק - פתח י:
 "...שבחינת הכלים שהוא גילוי המאורות והפעולות, היו באורות והבלים אלו בכח, ונתגלו לפועל ממדרגה למדרגה..." ועוד.

אך ישנם גם גדרים שהם בכח. גם כאשר אין דופן ממשית ניתן לראות בכח את השלמתה. גם כשיש אויר ניתן לראותו כסתום, וגם כשהסכך הצמוד לדופן פסול, ניתן לראות את הדופן כאילו מתעקמת וממשיכה עד לסכך הכשר.

אלו בחינת אורות שאינם מתלבשים בכלים, ועל כן, מתאימים הם להנתן בהלכה דרך הלימוד למשה מסיני.

